

Језик и писмо као нерешено питање српског идентитета

Непостојање и недосезање истине о српском језику и писму у другој половини 20. века и даље озбиљно трауматизује грађане Србије осетљиве на кључна питања српског језика и културе због недостатка доказа о важним догађајима, одлукама и дубоким променама које су дугорочно утицале на њихову свест и праксу у тој области.

Не можемо да их расветлимо, бавимо се њиховим последицама и мењамо ствари на боље ако не знамо њихове тачне узрочнике и покретаче; због тога се и дан-данас мучимо саплетени крајње упрошћеном и непрозирном политичко-језичком митологијом која скоро недирнута опстаје у практично свим деловима и на свим нивоима српског друштва и државе. Укочени у месту и слуђени, још смо ментално и идеолошки доброно у прошлом веку.

Дуже од пола века је јасно да се у Србији ћирилица систематски омаловажава, потискује и укида од стране власти, али нико никада није изашао с било каквим формалним доказом – документом који представља пример званичне, писане одлуке власти да се тако чини.

Тако је остало до данашњег дана: јасно је да је било тако, да је потекло и спровођено из власти, али нема формалног документа који би недвосмислено потврдио је то била политика власти која је следила претходно донету формалну одлуку. Наравно, постоји више незваничних сведочења, постоје бројне чињенице живота и политике из тог раздобља, али само као последице или описи догађаја. Истина, и они су волшебно остали изван интересовања наших друштвених наука и као такви остали непроучени и необрађени, као да се нису тицали нас, наших живота, и нашег језика и културе.

Да ли је ћирилица плански препуштена тихом изумирању?

Пише: Љубиша В. Јовановић
субота, 24 децембар 2011 14:36

Неконклузивно, али индикативно сведочанство

Крајем јануара се [\[1\]](#) јавио г. Василије Клефтакис са својим веома занимљивим налазом. Послао је копију једног навода и везу до једног документа који садржи нешто што, ако је

веродостојно (а нема разлога за сумњу у том погледу), представља вредну информацију, с посредним али изузетно драгоценим сведочењем о нечему што до сада није никада званично потврђено, иако су многи морали сумњати да је баш тако било - што се тиче политике и власти. Што се тиче живота, ту нема никакве дилеме, јер поуздано знамо шта се и како дешавало.

Реч је о првој истинској индицији да су југословенске власти после Другог светског рата незванично, али с дугорочним и систематски спровођеним планом радиле на потискивању ћирилице и фаворизовању латинице у ФНРЈ (касније СФРЈ).

Наиме, у једној америчкој магистарској тези из 2005. године [\[2\]](#), писаној на основу аналитичких извештаја агенције ЦИА о раскиду Ј. Б. Тита са Ј. В. Стаљином, узгред и укратко се на једном месту спомиње разговор између г. Џорџа Алена, тадашњег америчког амбасадора у Београду, и тадашњег (у тексту неименованог) југословенског министра културе [\[3\]](#), док им преводи тајни резидент ЦИЕ у Београду који о томе сведочи у следећем пасусу:

„У то време ме је једног дана Џорџ Ален замолио да преводим министру културе. Рекао је: „Зашто, ако већ желите да раскинете с Русијом, не назначите да ће школовање бити на оба писма, и постепено искључујете ћирилицу да покажете да сте начинили тај раскид? Он је на то рекао: "У једном смислу, ми то и чинимо. Осигуравамо да свако дете у Југославији научи латиницу, а онда ће се ствари одвијати саме по себи.“ То је указало на његов дугорочан приступ овом проблему.“ (превод и курзив - Љ. Јовановић)

Ово сведочење не представља формални доказ и зато нема снагу и вредност доказа, наравно. Оно је само сведочење – с високим нивоом аутентичности и поузданости како због положаја и важности учесника у разговору, тако и због начина на који је добијено и наведено. Нема разлога, за сада, да се сумња у његову истинитост.

Да ли је ћирилица плански препуштена тихом изумирању?

Пише: Љубиша В. Јовановић
субота, 24 децембар 2011 14:36

За нас је оно важно јер је прво веродостојно сведочење које недвосмислено указује на то да су југословенске власти већ у првим годинама после Другог светског рата имале и у пракси спроводиле план да се ћирилица, постепено и сигурно, потисне као писмо српског језика. Још не знамо да ли је иза такве праксе стојао и неки документ – формална одлука неког политичког органа или институције. Колико је мени познато, никада није објављен никакав документ о томе, па је управо зато ово сведочење тако значајно.

Траг лисице је ту, али ловаца нигде

Ево, дакле, коначно, једног трага који ваља следити. Реч је о тадашњем југословенском министру који говори о незваничној (тајној?) политици у области језика и писма у тадашњој ФНРЈ. Амбасадорово питање и повод за њега заснивају се на ондашњој текућој врућој теми политичког и другог удаљавања од Совјетског Савеза. Али, из даље праксе знамо да споменуто питање није остало везано само за то време и те догађаје. У две реченице је министар дао стратегију и тактику усвајања латинице и оно што ће се с ћирилицом дешавати "само по себи". Кратко и јасно!

Да ли је ћирилица плански препуштена тихом изумирању?

Пише: Љубиша В. Јовановић
субота, 24 децембар 2011 14:36

Ако је било формалне одлуке, макар и тајне, добро би било да знамо када је такав документ донесен и какав је садржај имао. Ако га није било, ако је реч о тајној, неформалној одлуци тадашњих носилаца власти, онда се може говорити о тајној политици, можда чак и о завери. У сваком случају, политика је постојала и спроводила се, око тога не би требало да постоји икаква недоумица.

Време би било да српска држава и наука после толико година то бременисто питање коначно рашчисте од наслага идеологије и политике и тако отворе простор за његово објективно и истинито сагледавање. Само тако и наука, и право, и држава и грађани би могли да крену с мртве тачке кад је реч о овом питању. Чињеница да до тога никако не долази може се објаснити знатном вероватноћом да се та политика у деловима данашње српске државе, од стране појединаца, органа и институција који су носиоци одговарајућих одлука, и даље спроводи.

Има још много оних, чак и међу познатим српским лингвистима, који одлучно одмахују главом на спомен „комунистичке завере“ кад је реч о потискивању ћирилице. Колико ће још времена протећи док се не појаве домаћи сведоци, или објаве важни документи, ако постоје, који ће бацити више светлости на ово веома важно питање? Оно би било само пуко историјско и лингвистичко питање да нас готово истом тежином не оптерећује и сада, у 21. веку. Чак – јаче и дубље него што су многи свесни тога.

Много енергије и времена трошимо на питања која је одавно требало да буду прошлост, треба да се крећемо даље и хватамо корак са савременим светом и његовим позитивним вредностима и тековинама; али, наша наука, друштво и држава не показују озбиљну намеру ни да се бар питањем језика и писма озбиљно позабаве.

Зашто? За његово истраживање и решавање нису потребна никаква новчана средства – само његово препознавање, и воља да се њиме позабави. Али, очигледно је да би оно морало да покрене промене у више области учмале државе и њеног естаблишмента - политичког, научног, медијског и сваког другог. Бројни такозвани ауторитети, њихов рад, дела и каријере би тиме били доведени у питање. Оно је, зато, колико језичко, културно, друштвено и државно питање, исто толико и питање моралног интегритета и савести оних који не желе да се баве њиме на одговарајући начин.

Нити имамо државу и науку које би објективно и ефикасно истражиле ово питање, и тако покренуле један важан део наше стварности из вишедеценијског мртвила, нити смо

Да ли је ћирилица плански препуштена тихом изумирању?

Пише: Љубиша В. Јовановић
субота, 24 децембар 2011 14:36

одговорно и организовано друштво савесних појединаца. До када, још колико дуго? Зар ћемо ово питање опет пренети као терет још једној, следећој генерацији? Јер, ствари се и даље умногоме „одвијају саме по себи“

[1] <http://forum.vidovdan.org/viewtopic.php?f=16&t=980&st=0&sk=t&sd=a&start=3750>).

[2] Mehta, Coleman Armstrong, “A Rat Hole to be Watched?” *CIA Analyses of the Tito -Stalin Split 1948-1950* .

[3] <http://repository.lib.ncsu.edu/ir/bitst.../1/etd.pdf> – стр. 148.